

Lokális az információtudatos világban

mottó:
Az információs társadalom
mindenekelőtt az információról szól.

Az információs társadalomban az információtudatosság és információérzékenység a legfontosabb (életet, gazdaságot, politikát stb.) szervező erő. Az információs társadalom gazdaságának (harmadik) törvénye szerint az információtőke, a számítógépes készségek és a távközlési alapú innovációk mellett az információgazdaság térszerkezete szervezi a termelést. Az információkezelés minősége döntően befolyásolja az egyéni érvényesülést, a regionális és a lokális létezés feltételeit. Mindezekből következően az információtudatos viselkedésnek jellemző formái vannak a regionális és lokális fejlődés meghatározásában. A regionális és lokális fejlődés megalapozásában döntő tényező az információtechnológia, az információs infrastruktúra, az információs közmű létezése, de ezzel egyidőben (az előbbiekről) egy új mérési és minősítési szemlélet átvételére is szükség van, ami az információtudatos, a környezetbarát, a fenntartható stb. szemléletben terjedésében és megerősödésében nyilvánul meg.

Lokális személyiségtípusok: a kapuemberi szerepek működtetése

Minden lokális egységnek rendelkeznie kell (legalább) egy kapuemberrel, aki a közvetítő személy, az információforrások, a gyors információelérési utak és mechanizmusok ismerője. Az információtudomány beszél a kapuemberi szerepekről az információgyűjtés, szelektálás, tájékoztatás műveletek és funkciók kapcsán. Tulajdonképpen a reformkor lokális személyiségei - akik az Országgyűlési Tudósításokat vagy a Hölgyfutárt járták, s a helyi közösségeket azok alapján tájékoztatták, ilyen szerepeket betöltő kapuemberek voltak. A kapuemberek legfőbb szerepe abban van, hogy a forrástájékoztatásként megfogalmazott információs szakértői munka révén a globális ismeretek elérésében, ill. a lokális ismeretek (tudás) közvetítésében végeznek a helyi társadalmak szempontjából nélkülözhetetlen munkát. A regionalitás és lokális működése szempontjából a globális ismeretek (tudás) elérése és a lokális ismeretek (tudás) közvetítése egyenrangú feladatok: a helyi (kis) közösségek eredményessége szempontjából meghatározó együttes és egyenrangú működésük.

A kapuemberi szerepek (legfontosabbika az információforrás-kezelés) működtetése a globális (makro), a regionális és a lokális (mikro) információs infrastruktúra rutinszerű kezelésével, az információs közmű működésének, a globális információforrások

rendezőelveinek ismeretével a globális tudás (mint információkínálat) elérését, ill. a helyi tudás (mint összegzett lokális ismeretek) közvetítése, megismertetése, hasznosítása segítése miatt nélkülözhetetlen.

Az információtudatos település (intelligens település, teleház stb.)

A lokalitásnak rendelkeznie kell kapuemberekkel és információs központtal, központokkal a regionális és globális információs közműhöz csatlakozás technikai, technológiai, intellektuális feltételeinek biztosítása miatt. A technológiai alapok megléte feltételezi a valós idejű (on-line) összekapcsolódás lehetőségét, a hálózatokban működés és információ/adatkezelés intelligenciájával rendelkező számítógépi adottságokat. Az intellektuális alapok megléte viszont feltételezi a helyi (iparüzési, turisztikai, kulturális stb.) ismereteket tartalmazó kollektív tudás mint információhalmaz, adattárak stb. összegyűjtését, kezelésének, mobilizálásának és közvetítésének adottságait.

Az információtudatos lokalitás nemcsak eléri a globális (nemzetközi) és regionális (országos) információforrásokat (mint pl. az EU-fejlesztési információforrásokat), hanem megfelelő formában mobilizálni tudja a saját információvagyonát (tudásbázisát, unikális termelési, turisztikai, kulturális stb. adottságait) is. Az információtudatos település (saját infrastruktúrájáról gondolkodva) mindenekelőtt tehát az információforrás-központját hozza létre. Mi pedig szinte csak akkor beszélünk „intelligens lokalitásról”, ha és amikor egy helység hozzájut az információtechnikai/technológiai készségekhez, ritkán vetődik fel, hogy megfelelő információs szakemberrel (kapuemberrel) is rendelkezik-e. Egy számítógép - amelyen játszanak, adminisztrálnak, interneteznek, még nem információtudatos (intelligens stb.) település a makrokommunikációs rendszerek felé összeköttetést biztosító tudás (kultúra) nélkül.

Az információtőke szerepe a helyben maradásban

A lokális információtőke (mint az egyéni és kollektív helyspecifikus ismeretek tára) hasznosításának döntő szerepe van a helyi (kis)közösségek megmaradásában, érvényesülésében, a globalizációs trendekkel és tendenciákkal ütközésekben vagy a harmóniában élésben, az adaptáció segítségével. Az adaptációs készség, a vállalkozni tudás, a helyi ismeretek (mint pl. a tájvédelmi tudatosság) megfontolt, tudatos felhasználása döntő a helyi adottságok hasznosításában, végső soron a lokalitások életképességében. Minden összegzett tapasztalat arról szól, hogy amelyik lokalitás a legaktívabb saját információtőkéje (termelési, kulturális-rekreációs, éghajlati stb. adottságainak minősítője) karbantartásában, a globális és regionális makrokommunikációs rendszerekben való megjelenítésében, s mennél nagyobb távolságokban (dimenziókban) képes megjeleníteni (közzé tenni) azt, annál életképesebbnek bizonyul, annál inkább haszonélvezője s nem elszenvedője a globalizációs hatásoknak.

Másfelől az is tény, hogy az információtökéjét mint az egyéni és közösségi helyspecifikus ismereteket vesztő lokalitások sorvadnak, népességük nem tudja helyben megoldani megélhetési gondjait. A legjobb (földrajzi, termőhelyi, rekreációs stb.) adottságokkal rendelkező kistérség, helység is visszafejlődhet, ha az egyéni és kollektív tudás nem fejlődik, s az információtudatos egyéni és közösségi gazdasági viselkedés nem elég rugalmas a változásokhoz igazodásra, ill. hogy a globális és a helyspecifikus tudás harmóniája révén érvényesülését megalapozza.

Az állam és a lokalitás: avagy az információ közjó jellegének érvényesülése

A lokalitás (mint helyi civil társadalom) információtökéje (ill. -vagyona) olyan közjóság, amit az államnak, közületnek is el kell ismerni, s mint ilyet támogatnia kell. Egy helyi kisközösség által feldolgozott helyspecifikus ismeretek (tudás) mobilizálásához feltétlenül számolni kell az állami információs közmű (amely mint tudjuk ugyancsak közjóság révén a helyi és a központi források együtteséből épült, finanszírozott) támogatásával, de azon túl is, mint minden közérdekű, közhasznú és közbiztonsági adat/ismeretbázisnak jár a támogatás. Más kérdés, hogy ebben a viszonyrendszerben zavarok vannak, s a zavarok a lokalitások és az állam oldalán egyformán jellemzőek.

Az információtudatosság ez esetben azt jelenti, hogy a Széchenyi-tervtől az EU információtársadalom programjaiig bezárólag a kiíróknak nagyobb tudatosságot kellene mutatniuk a lokális ismeretek/tudás megjelenítésének segítésében, ill. az igénylőknek is nagyobb tájékozottságra kellene törekedniök a lehetséges források felkutatásában, elérésében. Minden oldalról igaz ugyanakkor, hogy sokkal nagyobb tudatosságra lenne szükség az információ közjó jellegének biztosításában, érvényesítésében.

A tájékoztatás társadalmi tükör szerepének fontossága a helyi élet szervezésében

A tájékoztatás társadalmi tükör szerepének működtetése mint lokális feladat egyéni és közösségi felelősség, a helyi önkormányzati intézmények, a helyi értelmiségiek (a kapuemberek), a civil szerveződések stb. egyformán felelősek működtetéséért. A tájékoztatás társadalmi tükör szerepe szembeesíti az egyént és a közösséget (mint munkaszervezetet, lakosságot stb.) viselkedése racionális és irracionális összetevőivel, az egyén és a közösség érvényesülési esélyeit javító ésszerű változások szükségességével. Ebben meghatározó a helyi média szerepe: az éntükör, a mitükör, egy helyi eseménynapló működtetése a helyi ismeretek kezelésében és karbantartásában nélkülözhetetlen. Az újdonságok megismertetése, a tradíció ápolása és a retrográd helyi (tudat)tartalmak leépítése, mind a tájékoztatásért felelősök feladata. A tájékoztatás társadalmi tükör szerepének helyi gyakorlói az értéktermelés, a gazdasági információ, a marketing, a tökevonó képességek stb. közvetítésével a lokális közösségek életének legfőbb szervezői.

Az új információs rend vagy tér mint a mai területfejlesztési törekvések, az EU-harmonizációban fontos regionális felzárkóztatási programok legfőbb ismérve (a globlokál

mátrix) megismerhető, s az információk szakértők által folyamatosan minősíthető az adott lokalitás pozíciója. A tájékoztatás társadalmi tükör szerepének gyakorlásában felelősöknek tudatában kell lenni az ismeretek, a helyi tudás mint információtóke (ill. információvagyon, amit a mellékelt mátrix alapján kell állandó és folyamatos revíziók alá venni) illetően rendezésének, minősítésének fontosságával.

Csorba József

MELLÉKLET

Az információtudatos regionális és lokális fejlesztési modellek (tudás)tartalma - IFTI

1 A lokális forgatókönyvek (makro)információtartalma (lokalitás 1.)

- 1.1 A regionális-lokális gazdaságtani modellezés
- 1.2 A régió-lokalitás közigazgatási modellezése
- 1.3 A gazdasági régió-lokalitásminősítés és -képzés
- 1.4 A regionalitás-lokalitás történelmi ökológiai-ökonómiai alapjainak aktualitása
- 1.5 A regionalitás-lokalitás mérhetősége

2. Regionalitás és lokalitás a (makro)politikákban (lokalitás 2.)

- 2.1 Önkormányzati tevékenységek az információtársadalom-programokban
- 2.2 A regionális-lokális gazdaságfejlesztés eszközei
- 2.3 Az állam változó szerepe
- 2.4 Gazdasági szerkezetváltás és lokális politika

3 Regionalitás és lokalitás az információtudatos világban (lokalitás 3.)

- 3.1 Lokális személyiségtípusok: a kapuember
- 3.2 Az információtudatos település
- 3.3 Az információtóke szerepe a helyben maradásban
- 3.4 A tájékoztatás társadalmi tükör szerepe a helyi élet szervezésében

4 Az információtudatos lokális forgatókönyv felépítésének alapjai (lokalitás 4.)

4.1 A regionális gazdaságtan modellezése

- 4.1.1 A gazdasági növekedés és fejlődés regionális összefüggései
- 4.1.2 A diszparitások oka és mértéke
- 4.1.3 Válságkezelés és programkészítés
- 4.1.4 Fejlődésmodellezés

4.2. Regionális együttműködések

- 4.2.1 Öntevékeny kezdeményezések
- 4.2.2 Térinformatika
- 4.2.3 Integrációs mechanizmusok működése

4.3. Erőforrásallokáció

- 4.3.1 Információforrások
- 4.3.2 Humán források
- 4.3.3 Programelbírálás

5. A (lokális befogadó nagyobb) régió átvilágítás/modellezése (regionalitás 1.funkcionális)

5.1 A természetes, földrajzi régió (alföldi, hegyvidéki stb.)

5.2 Állam/köz/igazgatási régió (megye, kanton stb.)

5.3 Funkcionális régió (ipari, mezőgazdasági, turisztikai stb.)

5.4 Gazdasági régió (fejlődő, válság-, hátrányos helyzetű stb.)

5.5 Szociológiai, antropológiai, urbanisztikai... régió (városias, aprófalvas stb.)

5.6 Statisztikai régió (NUTS 1-3-ig regionális, NUTS 4-5 lokális)

6. Gazdasági régióminősítés és -képzés (regionalitás 2.területfejlesztési politikai)

A termelékenység, foglalkoztatás, GDP stb. kritériumok (hogyan csak a hagyományos statisztikai fogalmakat említjük) alapján hat régiótípussal dolgoznak.

6.1 Húzóregió: a foglalkoztatottság- és a termelékenység-növekedés az országos átlag feletti.

6.2 Fejlődő régió: a termelékenység növekedése az országos átlag feletti, de azt a foglalkoztatottság csökkenése révén éri el (ezek a munkahelyvesztő növekedés példái).

6.3 Hanyatló régió: a termelékenység növekedése csak az üzembeszakadásokkal tartható fenn.

6.4 Válságregió: a gazdasági aktorok és vállalkozások már elveszítették versenyképességüket, a létszámleépítések sem hoznak termelékenységnövekedést.

6.5 Struktúraőrző régió: a termelékenység drasztikus csökkenése mellett a központilag támogatott foglalkoztatással próbálják a lepusztulást fékezni.

6.6 Protekcionista régió: a termelékenység csökken, de a foglalkoztatás az állami beavatkozás hatására az országos átlagnál magasabb.

7. A regionalitás történelmi alapjai menteni új tartalmak keresése (regionalitás 3.kulturális)

7.1 A történelmi régiók helyreállása: - mint pl. a határainkon túlnyúló gazdasági régiók sorsának alakulása: Győr-Sopron-Pozsony, Kárpátalja stb.: - a határövezetek szinte elnéptelenedtek az elmúlt 50 évben, s ezek fejlődtek a leggyorsabban az elmúlt 10 évben: - történelmi nagyrégiókra példa Erdély, ahol a románok nem fejlesztették, ill. adminisztratív akadályozták a színmagyar lakosságú régiók fejlődését.

7.2 A régiók újrainstanciózása, ill. a régiószerveződések újrafogalmazódása: Alpok-Adria, Kárpátalja stb.

7.3 A regionalizmus mint bizonyos szuverenitások kialakulása, ill. megszilárdulása.

8. A regionalitás mérhetősége: minősítési kritériumok, normák, statisztika (regionalitás 4.társadalmi, területfejlesztési)

8.1 A földrajzi és demográfiai adottságok, ill. különbségek minősítése: geográfiai adottságok, demográfiai, foglalkoztatási, szakképzési stb. normák.

8.2 Az urbanizációs adottságok, mint a közlekedés (megközelíthetőség és a környezeti tisztaság viszonya): az úthálózat, kommunikációs infrastruktúra, közműellátottság stb.

8.3 A gazdasági adottságok, mint pl. a gazdasági aktorok teljesítménye (vállalkozási hajlandóság stb.), a gazdasági ágazatok térbeli koncentrációja: a struktúraváltási készségek minősége stb.

8.4 Az életszínvonalbeli (életminőség) adottságok: fogyasztási viszonyok, ár-, bér típusú különbségek, háztartásstatisztikai eltérések, kulturális, oktatási, szociális ellátottság stb.